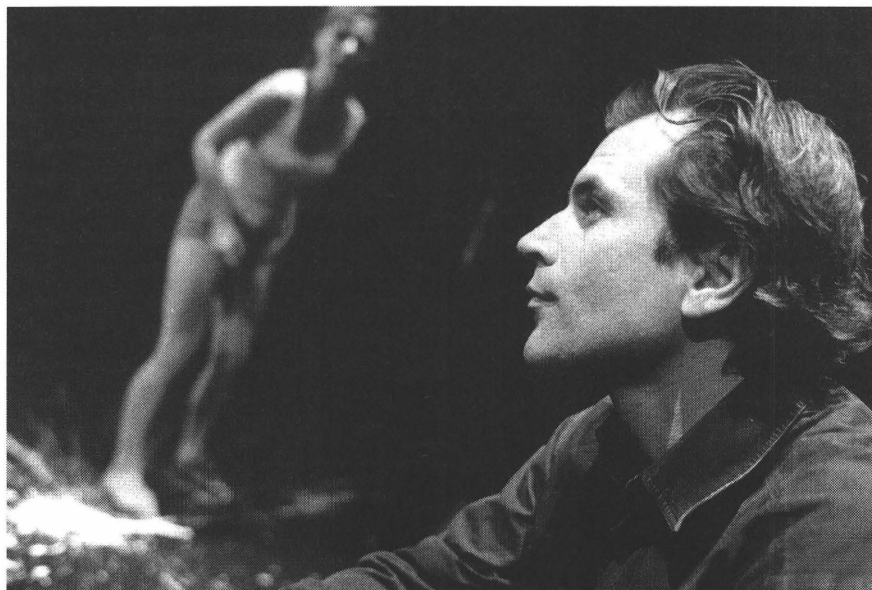

TERZIJDE

PATRICK MARBER BIJ HET N.T.G. EN MARTIN MCDONAGH BIJ HET TONEELHUIS

De nieuwe golf van Engelstalig theater biedt ook onze theaters inspiratie en materiaal voor interessante producties. Het gaat immers meestal om sterk opgebouwde stukken - een fenomeen dat men in onze contreien nauwelijks nog scheen te kennen -, die bovendien erg relevant zijn voor de hedendaagse cultuur.

Zo introduceerde het Nederlandse Toneel Gent Patrick Marber met zijn stuk *Closer* dat zowel in Londen als in New York succes oogstte. De auteur toont hier een eigentijdse (seksuele) "rondedans", beperkt tot vier personages. Dan, een journalist gespecialiseerd in overlijdensberichten, komt Alice, een stripteaseuse die op straat werd aangereden, te hulp. De twee worden verliefd op elkaar maar latere ontmoetingen met een dokter en een fotografe geven aanleiding tot de genoemde "rondedans" van relaties. Marber tekent hedendaagse, egoïstische, voortdurend over seks pratende personages wier woorden zowel als gevoelens fake zijn. Het zijn van zichzelf vervreemde mensen, een conditie die gesymboliseerd wordt door het feit dat Alice aan het slot iemand anders blijkt te zijn.

Closer door het Nederlands Toneel Gent

Eerlijkheid en de waarheid zijn in hun relaties vaak destructief. “Wat is er zo geweldig aan de waarheid?” zegt Dan, “Probeer voor de verandering eens te liegen, het is de munteenheid van de wereld.” Symptomatisch voor de hele sfeer en de aard van de menselijke relaties is de merkwaardige scène waarin Dan en Larry via het internet een pornografische babbel voeren waarbij de journalist zich als een geile vamp voordoet.

Zoals bij vele van dergelijke hedendaagse stukken is de structuur snel en filmisch opgebouwd. Twaalf scènes die in de tijd soms ver uit elkaar liggen tonen momentopnamen van toenadering, gevecht en scheiding tussen de seksen. Korte maar krachtige muzikale intermezzi verbinden deze scènes.

De flitsende, geestige en vaak vulgaire taal - een kolfje naar de hand van vertaler Paul Mennes - sluit perfect aan bij het levensgevoel van de personages.

Regisseur Niek Kortekaas kennen we vooral als een exuberant scenograaf. Terecht opteerde hij hier echter voor een zeer sobere enscenering. Op een ondiep, maar zeer breed speelveld werden met een minimum aan rekwisieten de diverse scènes zeer efficiënt in beeld gebracht. De schaarse aankleding van een ruime scène en de grote afstanden tussen de acteurs verscherpen het gevoel van hun fundamentele eenzaamheid in een kille wereld. De opbouw van het stuk aan de hand van snelle momentopnames heeft als nadeel dat het de personages wel enigszins aan diepgang ontbreekt. Toch slaagden de acteurs erin hen het nodige profiel te verlenen.

Ook het Toneelhuis programmeerde een belangrijk werk van een der talentrijkste auteurs van de jonge lichte: *The Beauty Queen of Leenane* van Martin McDonagh, een Londenaar van Ierse afkomst. In feite gaat het hier om een deel van de trilogie *The Leenane Trilogy* waartoe ook *A Skull in Connemara* en *The Lonesome West* behoren. Op traditionele, realistische wijze aat McDonagh uit van eigentijdse mensen en toestanden die sterk aan de Ierse context gebonden zijn. Zijn drama stoot echter scherp door naar fundamentele menselijke en politieke thema's zoals de relatie met ouders of tussen broers. Zowel in *The Beauty Queen of Leenane* als in *The Lonesome West* gaat het ook om een onuitwisbare schuld die mensen op zich laden.

In *The Beauty Queen of Leenane* staat een moeder-dochter relatie centraal. Maureen, een vrouw van rond de veertig en haar dominante oude moeder Mag haten elkaar klaarblijkelijk maar zitten a.h.w. aan elkaar vastgekleusterd. Mag heeft haar dochter nodig voor de dagelijkse zorg. Maureen heeft een labiele geest - ze heeft ooit nog enige tijd in een instelling doorgebracht - en dat wordt door haar moeder als chantagemiddel gebruikt. Deze verstikkende relatie wordt stevig in een Ierse context

ingeplant. Niet alleen wonen de twee vrouwen geïsoleerd op een heuvel in Connemara in een bekrompen milieu, maar bovendien zijn er tal van gegevens die verwijzen naar de armoede, de uitbuiting door de Engelsen en de emigratie naar Amerika. De terugkeer van Paco uit Londen, waar hij als een soort gastarbeider aan de kost komt, schept voor Maureen een nieuwe kans - hij wil met haar naar Boston - die echter door Mag genadeloos wordt verijdeld. Dit pijnlijke drama loopt uit op een hallucinant einde waarin Maureen zich vastklampt aan haar verbeelding en haar moeder met een kachelpook uit de weg ruimt. Uiteindelijk neemt zij in werkelijkheid voorgoed de plaats in van haar moeder op dezelfde stoel waarop Mag nagenoeg het ganse stuk troonde.

Binnen de concrete Ierse situering wordt hier een heuse machtsstrijd tussen twee vrouwen gestreden, die schriftuur van McDonagh soms pinteriaanse trekken geeft. Worden van deze machtsstrijd uiteindelijk beiden het slachtoffer, het tragisch personage bij uitstek is Maureen, wier hoop op een normaal leven de kop wordt ingedrukt en wie tevens door de moord een onuitwisbare schuld op zich laadt.

Het stuk zou voor Het Toneelhuis geregisseerd worden door Marcelle Meuleman, die echter in de loop van het productieproces afhaakte. De acteurs gingen dan maar alleen hun weg en het resultaat was een niet onaardige voorstelling, ook als was ze gekenmerkt door een zekere aarzeling tussen realisme en abstractie. Het decor van Mirjam Grote Gansey bakende een speelruimte af door wanden met tegels. Realistische elementen die in het script worden aangegeven zoals de portretten van John en Robert Kennedy b.v. werden hier niet opgenomen. Zetstukken werden slechts spaarzaam en efficiënt gebruikt waardoor zij vaak met extra betekenis geladen werden. Zeer opvallend b.v. was hoe de stoel van Mag een soort troon en de poker een scepter werden. Ook de krakende radio en T.V. trokken aandacht als symbolen voor het monotone leven en voor de povere communicatie met de buitenwereld.

Het opvallendste aspect van de productie, dat erop wees dat men aanvankelijk het realistische kader wou doorbreken, is het casten van een man, Nand Buyl, in de rol van Mag. Paradoxaal deed Nand Buyl dit zo trefzeker en overtuigend dat het travestie-effect vrijwel verdween. Hij acteerde beheerst en sober en deed vooral een beroep op zijn mimiek. Schitterend b.v. was de scène waarin Paco die zopas de nacht bij Maureen heeft doorgebracht, Mag op een keukenstoel plaatste en zelf nonchalant in haar fauteuil ging zitten. Buyls mimiek gaf duidelijk de verrassing en de onrust weer die deze bedreiging van de machtsverhouding bij haar teweegbracht.

Goele Derick wist de verschillende aspecten van de rol van Maureen - het soortje, maar ook de ontluikende en uitdagende vrouw en tenslotte het murw

geslagen slachtoffer - in haar vertolking te integreren. Bovendien suggereerde zij al vroeg iets van de labiele persoonlijkheid die later in het stuk aan het licht komt.

Men kan zich een geladener interpretatie van *The Beauty Queen of Leenane* voorstellen, maar deze Toneelhuis-productie deed McDonaghs werk toch aardig tot zijn recht komen.

Jozef DE VOS

Closer van Patrick Marber, gespeeld door het Nederlands Toneel Gent in NT2 Minnemeers. Regie en decor: Niek Kortekaas. Vertaling: Paul Mennes. Première: 19 december 1998. Deze productie wordt volgend seizoen hernomen.

The Beauty Queen of Leenane van Martin McDonagh, gespeeld door Het Toneelhuis. Vertaling: Filip Vanluchene. Première in Cinema Tokio, Antwerpen: 11 februari 1999.